

Інна Лобачук, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені М. Коцюбинського

ЗАСТОСУВАННЯ СИТУАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито суть ситуативного методу навчання у викладанні іноземної мови, його ознаки та процеси. Обґрунтовано доцільність використання ситуативного методу у підготовці студентів до іншомовного спілкування.

Встановлено, що ситуативний метод передбачає формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і писемній формі, яке реалізується через використання рольових ігор. Визначено роль і значення ефективного використання комунікативних рольових ігор при застосуванні ситуативного методу навчання у викладанні іноземної мови.

Ключові слова: *ситуативний метод, ситуативне моделювання, комунікативний підхід, рольові ігри.*

Inna Lobachuk, PhD in Education,
senior lecturer of the Department of Foreign Languages Teaching Methodology
of Vinnytsia State Pedagogical University named after M. Kotsyubynsky

USINING SITUATIONAL METHOD IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING

The article describes the essence of the situational method in foreign languages teaching, its features and processes. The expediency of using situational method in preparing students for foreign language communication is substantiated.

It is established that the situational method involves the formation of the necessary communicative capacity in the spheres of professional communication in oral and written form, which is provided by the use of role-playing games. The role and importance of effective use of

communicative role-playing games in the application of situational learning method in foreign languages teaching is determined.

It is revealed that the use of a situational method in foreign languages teaching facilitates creative communication with students, acquisition of skills in cooperation in a team and the formation of responsibility for the tasks, the ability to build a balanced response, effective and rapid mastery of lexical and grammatical material.

It is proved that the use of alternative technologies in the process of foreign languages teaching, namely a situational approach, involves immersing students in a particular situation where they can find practical application of their knowledge, the proper use of vocabulary and grammatical rules; substantially increases the motivation and activity of the students; reinforce the motives of students to speak, read, listen and write in a foreign language; stimulates precisely to react in language situations, impeccably possessing the basic structures and sentence patterns; gives an exceptionally strong impetus to the whole development of the group process, since, having passed (after experiencing or thinking) different situations, the participant is most often interested to share their observations or experiences with the group, discuss with other models of behavior, hear the thoughts and comments of other participants.

***Key words:** situational method, situational modeling, communicative approach, role playing games.*

Постановка проблеми. Сучасне вивчення іноземної мови пропонує розмаїття форм та методів навчання. Вивчення іноземної мови – крок надто важливий, тобто, потребує значних зусиль. Для досягнення високого рівня іноземної мови викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів тощо. Раціональне та вмотивоване використання методів навчання на заняттях іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача. [1, с. 120-130].

У методиці навчання іноземних мов (ІМ) розрізняють як традиційні, так і альтернативні методи навчання. До традиційних належать натуральний метод навчання ІМ, перекладні методи (граматико-перекладний і лексико (текстуально)-перекладний), прямі методи, усний метод Гарольда Пальмера, методична система навчання читання Майкла Уеста, аудіо-лінгвальний та

аудіо-візуальний методи. До альтернативних відносять сугестивний метод, комунікативний метод, метод повної фізичної реакції (Total Physical Response method), драматико-педагогічний метод, "мовчазний", ситуативний та груповий методи [3, с. 286- 305].

Використання альтернативних методів навчання сприяє не лише засвоєнню учнями мовних знань, розвитку їх мовленнєвих умінь та навичок, мовних здібностей, а також реалізації виховної, навчальної та розвивальної функцій навчання та формуванню світогляду.

На нашу думку, одним з найбільш ефективних методів навчання іноземної мови вважається ситуативний метод.

Аналіз наукових досліджень. Дослідженням використання ситуативного методу навчання займалися такі зарубіжні вчені, як Дж. Річардз, Т. Роджерс, С. Теодор та ін. В свою чергу, українські та російські дослідники (О. Багрянцева, С. Гапонова, П. Бех, Л. Биркун, Г. Рогова, Ф. Рабінович, Т. Сахарова та ін.) вивчали проблеми активних методів навчання.

Вчені зазначають, що ситуативність на уроці суттєво підвищує мотивацію та активність студентів. Вправи, які базуються на ситуативній основі, підсилюють мотиви студентів розмовляти, читати, слухати та писати іноземною мовою. Існують різноманітні визначення навчальної ситуації. Г. Рогова визначає ситуацію як штучно створену обставину, яка викликає потребу говорити. Навчальна ситуація – це спеціально створена викладачем ситуація з мотивованою настановою учня на говоріння [4, с. 23].

Мета статті. Розкрити суть ситуативного методу навчання, його ознаки та процеси у викладанні іноземної мови. Обґрунтувати доцільність використання ситуативного методу у навчанні студентів іноземній мові.

Виклад основного матеріалу. *Ситуативний метод (Situational Language Learning)* базується на структурному уявленні про мову. Важливу роль в навчанні, згідно з SLL, відіграють не тільки психічні процеси, але й емоції та відчуття. Головна увага зосереджена передусім на навчанні, а не на викладацькій діяльності. Самі учні вирішують, що саме вони будуть вивчати.

Метод базується на припущенні, що повний розвиток мовної компетенції є можливий тільки в тому випадку, коли учень спроможний виразити те, що справді хоче сказати.

Багато структурних елементів цього підходу були поставлені під сумнів у 1960-х роках, викликаючи модифікацію цього методу, що призвело до комунікативного навчання мови. Проте його наголос на усній практиці, граматиці та шаблонах речень все ще знаходить широку підтримку серед викладачів та залишається популярним у країнах, де іноземні мовні програми все ще значною мірою базуються на граматиці. .[7]

SLL характеризується двома основними ознаками:

- Фокус на словниковий запас і читання.
- Аналіз англійської мови та класифікація його головних граматичних структур у шаблонах речень (також називають ситуаційними таблицями) допомагають учням застосовувати граматичні правила.

В даному підході першочергова увага приділяється процесам, пов'язаних із умовами навчання. У цьому підході відзначаються наступні процеси:

1. Акт отримання знань або матеріалу.
2. Повторення, щоб закріпити ці знання або матеріал у пам'яті.
3. Використання знань та вмінь на практиці.

Цілі SLL передбачають влучне використання словникового запасу та граматичних правил, щоб досягти практичної майстерності чотирьох базових навичок. Учні повинні тренувати правильну вимову та використання граматики. Кінцевою метою є оперативно і точно реагувати в мовних ситуаціях, бездоганно володіючи основними структурами та шаблонами речення.

Ситуативне навчання передбачає занурення студентів у певну ситуацію, де вони можуть знаходити практичне застосування своїх знань. В основі даної методики лежить ситуативне моделювання – моделювання

конкретних ситуацій, під час взаємодії з якими учасник засвоює матеріал, здійснює вибір, приймає особистісні рішення [5]

Ситуативне моделювання дає можливість учаснику перевірити моделі власної поведінки, свої реакції в певних життєвих обставинах, і, що є особливо актуальним у професійних ситуаціях. Використання цього методу дає виключно сильний поштовх всьому розвитку групового процесу, оскільки, пройшовши (переживши або осмисливши) різні ситуації, учасник найчастіше зацікавлений поділитися своїми спостереженнями чи переживаннями з групою, обговорити з іншими моделі поведінки, почути роздуми та зауваження інших учасників [5]. Суть методики навчання у конкретних ситуацій, орієнтована на вирішення ситуативних задач, зводиться до широкого використання у процесі навчання банку практичних ситуацій і готових рішень.

Застосування методики ситуативного моделювання сприяє творчому спілкуванню, набуттю навичок співпраці в колективі та формуванню відчуття відповідальності за виконання завдань, вмінню будувати аргументовану відповідь, ефективному та швидкому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу. Студенти у випадку навчання з проблемно-ситуативним підходом мають можливість потренувати практичне застосування знань у певних ситуаціях (наближених до реальних), а викладач може зробити акцент на викладі матеріалу, що знадобиться їм у майбутній професійній діяльності.

У викладанні іноземних мов ситуативний метод передбачає формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і писемній формі.

В інтерпретації Ю.І. Пассова комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування, а саме: ситуації спілкування, що моделюються, як найтипівіші варіанти стосунків учнів між собою. Одним з принципів комунікативного методу на

його думку є ситуативність, що розглядається як засіб мовленнєвої стимуляції і як умова розвитку мовленнєвих навичок; при цьому під "ситуацією" розуміють систему взаємовідносин співрозмовників, яка відбивається в їх свідомості.

Одним з шляхів створення комунікативної ситуації є рольові ігри, котрі сприяють реалізації міжособистісного спілкування студентів на занятті.

Навчити адекватному спілкуванню можна лише через комунікацію, адже досягнення головної мети навчання іноземних мов – розвиток здатності і готовності до міжкультурного спілкування – може бути реалізоване тільки в умовах самого спілкування як засобу навчання. З цього погляду ситуативні рольові ігри необхідно проводити після завершення вивчення кожної теми від самого початку навчання, інакше може виникнути психологічний бар'єр унаслідок незвичності подання матеріалу. Це, у свою чергу, завадить у досягненні бажаних практичних результатів. Окрім цього, відсутність використання отриманих знань у практичній діяльності потенційно зумовлює появу проблем стосовно якісної професійної підготовки. Отже, рольові ігри, що моделюють реальні умови міжособистісного спілкування, дають можливість практично застосовувати отримані у процесі навчання знання. Звідси – рольові ігри варто розглядати як «форму контролю під час якого перевіряється сформованість основних комунікативних навичок і умінь, готовність та здатність до міжкультурного спілкування» [6, с. 144].

Аналіз спеціальних досліджень показав, що ефективно використання ігор у процесі навчання іноземної мови майбутніх фахівців визначається сукупністю педагогічних умов: послідовне проведення різних типів ігор з урахуванням рівня комунікативної підготовки студентів, фази і стратегії навчання; імітаційне й ігрове моделювання предметно-соціального контексту професійної діяльності, налагодження партнерської взаємодії і співробітництва учасників гри на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, орієнтація викладача на діалогічну форму спілкування зі студентами, оптимальне співвідношення ігрового і дидактичного планів навчально-

ігрової діяльності; забезпечення проблемності змісту імітаційної моделі та процесу його розгортання в ігровій діяльності.

Учасники гри беруть на себе виконання певних ролей і відповідно до цих ролей колективно у процесі навчально-ігрової діяльності розв'язують проблемні ситуації, що передбачені у сценарії рольової гри, яка відкриває великі можливості для ефективної взаємодії вчителя й учнів, продуктивної форми їхнього спілкування, мотивація якого підтримується елементами змагання та зацікавленості грою.

Специфіка ігрового навчання складається в тому, що воно містить в собі можливість не тільки по відпрацюванню структурних компонентів педагогічної діяльності, але і функціональних. Функціональні компоненти характеризують процесуальну сторону педагогічної діяльності. На думку В. І. Гінецинського, ігрове навчання допомагає відпрацювати чотири функціональних компонента: презентативний, інтенсивний, коректуючий, діагностичний. При реалізації ігрового навчання необхідно проводити заняття так, щоб було чітко уявлення про ці уміння і можливості їх відпрацювання при виконанні ігрових ролей. Основою ігрового навчання можуть бути різноманітні види дидактичних та рольових ігор. В останній час в навчальній практиці широко використовуються імітаційно-навчальні ігри, які дозволяють студентам в ході ігрової діяльності отримувати та збагачувати власний досвід. Відмінність навчальної гри від традиційних методів навчання полягає у тому, що у грі відтворюються основні закономірності руху професійної діяльності і професійного мислення на матеріалі навчальних, а не реальних, ситуацій, які динамічно змінюються спільними зусиллями учасників гри.[2]

Висновки. Отже, наш досвід використання у процесі вивчення іноземної мови альтернативних технологій, а саме ситуативного підходу, свідчить, що за його допомогою ефективно розв'язується цілий комплекс важливих завдань: відбувається активізація процесу навчання, наданням йому творчого характеру; набуття студентами досвіду іншомовного

спілкування в контексті реального життя; розвиток пізнавальних мотивів; вдосконалення комунікативних умінь і навичок соціальної взаємодії, індивідуального і колективного прийняття рішень; підвищення навчальної успішності студентів; ефективному та швидкому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу. Студенти у випадку навчання з проблемно-ситуативним підходом мають можливість потренувати практичне застосування знань у певних ситуаціях (наближених до реальних), а викладач може зробити акцент на викладі матеріалу, що знадобиться їм у майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні // *Іноземні мови*. — 1996. — № 2. — С. 3-8.
2. Лобачук І.М. Ділова гра як ефективний засіб навчання студентів нелінгвістичних вчз іноземній мові / І.М. Лобачук // *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія педагогічні та історичні науки*. К.–2013. – №114. – С.186-193.
3. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник. Вид. 2-ге, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с. – С. 286–305.*
4. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. *Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.*
5. *Ситуативное моделирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zicerino.com/azbuka/situ_model.pdf.*
6. *Dubin F. Course design: developing programs and materials for language learning / Fraida Dubin, Elite Olshtain. – Cambridge: Cambridge University Press, 1986. – 194p.*
7. *Richards, Jack C.; Theodore S. Rodgers (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge UK: Cambridge University Press. ISBN 0-521-00843-3.*

REFERENCES

1. *Bech P. O. & Byrkun L.V. (1996) Kontseptsiya vykladannya inozemnych mov v Ukraini [Concept of foreign languages teaching in Ukraine]. Inozemni movy. — 1996. — № 2. — pp. 3-8. [in Ukrainian].*

2. Lobachuk I.M. (2013) *Dilova hra yak efektyvny zasib navchannya studentiv nelinhvistychnych vnz inimizemnyy movi [Business game as an effective means of foreign languages teaching students of non-linguistic higher educational establishments]* Scientific notes of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series of pedagogical and historical sciences. Kyiv, 114. – pp.186-193. [in Ukrainian].

3. *Metodyka vykladannya inozemnykh mov u serednich navchal'nykh zakladach (2008) [Methods of foreign languages teaching in secondary schools]. Kyiv: Lenvit, – 328 p. – pp. 286–305. [in Ukrainian].*

4. Rohova H.V., Rabinovych F.M., Sacharova T.E. (1991)*Metodika obuchyeniya inostrannym yazykam v srednyey shkole [Methods of foreign languages teaching in secondary schools]. Moscow: Prosveshcheniye, – 288 p. [in Ukrainian].*

5. *Situativnoe modelirovanie [Situational Modeling]. – Access mode : http://zicerino.com/azbuka/situ_model.pdf. [in Ukrainian].*

6. Dubin F. *Course design: developing programs and materials for language learning / Fraida Dubin, Elite Olshtain. – Cambridge: Cambridge University Press, 1986. – 194p. [in English].*

7. Richards, Jack C.; Theodore S. Rodgers (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge UK: Cambridge University Press. ISBN 0-521-00843-3. [in English].*